

Masteropleiding Leren en Innoveren



Narratief onderzoek naar de
ontwikkeling
van professionele identiteit:
Een narratieve, interactieve, reflectieve en
normatieve benadering

Bas van den Berg

MLI Utrecht 26 januari 2018

Masteropleiding

leren en innoveren



Ontdekkingstocht naar de ontwikkeling van
jouw **professioneel zelfverstaan**
in de complexe onderwijspraktijk:

Wat beweegt je als professional?
Waar sta je voor als professional?
Waar ga je voor als professional?

Opbouw van de bijeenkomst

1. Verhaal over Hannah Arendt en Günther Stern (**J. Hermsen**)
2. Drie doelen & diepgang narratief onderzoek
3. **Concept Professioneel zelfverstaan** (G. Kelchtermans)
4. **S p a n n i n g s v e l d e n i n d e** beroepspraktijk
5. **Concept kritische beroepssituatie** (Goes, Dresen & Van der Klink)



Opbouw van de bijeenkomst 1

1. Voorbeeld van een professioneel zelfverhaal
2. Dilemma's in verschillende schooltypen + lijst met dilemma's
3. Vertellen, delen en bespreken van eerste professionele zelfverhaal in groepjes van 3
4. Concept narratieven (B. Van Rosmalen / J. Hermsen)
5. Concept narratieve identiteit (P. Ricoeur)
6. Vertellen, delen en bespreken van tweede professionele zelfverhaal in groepjes van 3



Opbouw van de bijeenkomst 1

1. Concept narratief onderzoek (Webster & Mertova)
2. Verbinding narratief onderzoek met de ontwikkeling van het professioneel zelfverstaan : narratief, interactief, reflexief en normatief.
3. Presentatie van drie methoden voor narratief onderzoek naar professioneel zelfverstaan (Kelchtermans, Korthagen, Kessels-Kunneman).
4. Opdracht deze periode (NAR)
5. Inrichting van de periode
6. Evaluatie en vragen



Drie doelen in de zoektocht naar ontwikkeling van het professioneel zelfverstaan

Teacher leaders leren hun *eigen handelen kritisch te onderzoeken* in relatie tot persoonlijke *waarden, ervaringen, overtuigingen, drijfveren* en *idealen* met het oog op **wijs en weloverwogen leiding geven** aan de PLG waarin **collectief wordt geleerd** en **geïnnoveerd**.

Teacher leaders leren de vaak *impliciete waarden, opvattingen* en *idealen* van waaruit zij handelen verder te **ontwikkelen, te expliciteren en te verwoorden** naar anderen (collega's, andere betrokkenen binnen en buiten de school) in het kader van het **collectief leren** door interactie en reflectie met het oog op het gang brengen van een **duurzame innovatie in de school**.

Teacher leaders leren **de dialoog** met anderen bekwaam te voeren en te **reflecteren** op hun handelen en hun **keuzes daarin te verantwoorden** naar anderen toe in de school, **gevoed door belangrijke bronnen** uit de cultuur (denkers, kunstenaars, onderwijs ontwerpers).

Diepgang in narratief onderzoek naar professioneel zelfverstaan

1. Hoe kunnen leraren de onbewuste dimensie van hun professie, verbonden met overtuigingen, waarden, ervaringen, drijfveren en hun persoonlijk mens- en wereldbeeld krachtig present stellen in hun handelen? (**zingevingssysteem**)
2. Beroepsidentiteit van leraren kent vele aspecten en is op te vatten als een **doorgaand interpretatieproces** van de vraag wie de leraar als persoon en professional is, waar hij voor staat en gaat?(Beijaard, Meijer & Verloop, 2004).
3. Akkerman & Meijer(2011) beschrijven de **identiteitsontwikkeling als een dialogisch proces** dat doorgaat. De leraar onderhandelt voortdurend met zichzelf (**interne dialoog**) en met anderen (**externe dialoog**) over wat het goede is om te doen.
4. Hij ontleent hieraan inzichten en kennis (praktische wijsheid) waarmee hij bepalen kan **wie hij is als leraar, waar hij voor staat en waar hij voor gaat** (professioneel zelfverstaan).



Omschrijving Concept Professioneel Zelfverstaan

1. **Professioneel zelfverstaan** is de bewustwording bij de professional van het **persoonlijk interpretatiekader** dat iedere professional opbouwt in de vele interacties met anderen en met lesstof /didactische vormen in de complexe dagelijkse werkpraktijk. Dit persoonlijk interpretatiekader is van invloed op het handelen, het denken en communiceren van de professional en ontwikkelt zich in en door nieuwe situaties heen (reconstructie).(G. **Kelchtermans**). Professioneel zelfverstaan ontwikkelt zich o.a. in en door het schrijven van **verhalende kritische beroepssituaties**



Spanningsvelden in de beroepspraktijk (Onderwijsraad, 2013)

1. Spanningen tussen doeldomeinen van onderwijs: **kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming** (Biesta, 2011)
2. Spanning tussen het streven naar gemeenschappelijkheid en het bieden van maatwerk
3. Spanning tussen persoonlijke betrokkenheid en professionele distantie
4. Spanning tussen sturing en begeleiding van het leerproces
5. Spanning tussen eigen onderwijs-pedagogische opvattingen en die van anderen



Professionele Dilemma's in leraarschap (voorbeelden)

1. Voorbeeld van een professioneel zelfverhaal van een leraar (MLI)
2. Voorbeelden van uitspraken van leraren uit Nota van de Onderwijsraad (2013), met daarin een aantal professionele dilemma's.
3. Professionele dilemma's het boek van **Jos Castelijns & Bas van den Berg Een leraar blijf je altijd** (2014),

Analyse van een zelfverhaal van een student in de vorm van beschrijving kritische beroepssituatie

1. Lees de tekst van het zelfverhaal
2. Waaraan herken je dat het een verhaal is?
3. In hoeverre herken je iets van de eigen werksituatie in dit narratief?

vertellen, delen en bespreken geconstrueerde zelfverhalen

1. Lees de tekst van het zelfverhaal
2. Waaraan herken je dat het een verhaal is?
3. In hoeverre herken je iets van de eigen werksituatie in dit narratief?

Professioneel zelfverstaan (Kelchtermans, 2009, 2012, Biesta, 2010)

- *Professioneel zelfverstaan (identiteit):*
 - a. *Dynamisch*
 - i. Contextspecifiek
 - ii. Constructie in ontwikkeling
 - b. *Relationeel – zelf – ander(en)*
 - i. Dialogisch
 - ii. Ervaringsgericht (human centred)
 - c. *Narratief*
 - i. Drukt zich uit in verhalen
 - ii. Rond betekenisvolle gebeurtenissen (events) met daarbinnen dilemma's in het professioneel handelen
 - d. *Normatief*
 - i. Persoonlijk-professionele waarden oordelen en keuzes
 - ii. Collectief-professionele waarden, oordelen en keuzes



Wat is een kritische beroepssituatie ?

Wat is een kritische beroepssituatie?

Een kritische beroepssituatie is een gebeurtenis in je dagelijkse praktijk als professional die je confronteert met een bepaalde manier van handelen, denken en communiceren van jou en anderen in die situatie. Het kritische in de beroepssituatie is dat deze gebeurtenis en het dilemma daarin nog steeds doorwerken in je nadenken, handelen en communiceren met anderen en de in keuzes waarvoor je komt te staan.

1. Welke dilemma's herken je in het beschreven zelfverhaal?
2. Kun je in het zelfverhaal rond kritische beroepssituaties de overgang volgen van het beschreven dilemma naar de uiteindelijke vraag?

Wat zijn verhalen / narratieven?

1. Verhalen verbinden mensen
2. Verhalen verbinden uiteen liggende gebeurtenissen in de tijd
3. Verhalen verbinden binnen- en buitenwereld
4. Verhalen verbinden deze werkelijkheid met een groter geheel (wereld van idealen, passies, waarden)
5. Verhalen zijn dragers van emotie- en waarde-geladen ervaringen
6. Verhalen nodigen uit tot identificatie, navolging of het maken van andere keuzes
7. Verhalen verbreden je horizon, brengen je in contact met het andere werelden en met andere mensen
8. Verhalen zijn dragers van belangrijke inzichten en wijsheden
9. Verhalen gebruiken beeldtaal (metaforen) om wat ervaarbaar maar niet zo gemakkelijk zegbaar is ervaarbaar en communiceerbaar te maken
10. Verhalen helpen mensen zin te geven aan wat zij doen en aan wie zij zijn



1. **Narratieve identiteit** is het in verhaalvorm beschrijven/vertellen van wie jij bent, waar je voor gaat en wat je idealen zijn als professional. In een geschreven professioneel zelfverhaal worden ingrijpende gebeurtenissen in de professionele biografie die in tijd uiteen kunnen liggen in een betekenisvol verband geplaatst (**P. Ricoeur**).



Narratieve identiteit (P. Ricoeur, *Temps et Récit*, 1983-1985)

1. Identiteit drukt zich uit in verhalen
2. Je ontdekt iets van jezelf en over een situatie als je een verhaal vertelt aan iemand anders
3. Verhalen zijn dragers van emotie- en waarde geladen ervaringen en belevingen
4. Met het vertellen orden je gebeurtenissen, verleen je daardoor betekenis en ontdek je zin
5. Een ander (collega) leert in het vertellen iets van jouw professionele identiteit kennen (aanvoelen, inzien)
6. Door te vertellen worden vertellers zich bewust van wie zij als professional zijn, wat hen beweegt, waar zij voor gaan
7. Door te vertellen wordt de professional zich bewust van welke waarden in de keuzes meespelen en waar die botsen met die van anderen en met waarden en normen van de organisatie.



Narratief Onderzoek 1 (Webster & Mertova)

- **Narrative** gives us an avenue into human consciousness and thus may be a powerful tool in tapping into the complexities of human centredness in a wide range of environments where learning takes place (J. Dewey)
- Scientists like J. Bruner (1986,1996) en K. Egan (1997, 2005) argue that **narrative is vital in the learning process** in that it constructs the outer environment of communication and action, while simultaneously constructing the inner one of thought and intent.
- Narrative delves beneath the outward show of behaviour to explore thoughts, feelings and intentions.
- Perhaps the most important features of narrative are those relating to human centredness. These features illuminate the real life experiences of learners and at the same time are sensitive to the broader connections to the individual's worldview



Narratief Onderzoek 2 (Webster & Mertova)

1. Narrative illuminates human actions and complexities. People encode their experiences in some form of narrative, particularly in those experiences dealing with other people.
2. Narrative situates itself in practice, that is to say it is learner centred.
3. The word narrative refers to an open category of discourses that are in general, involved with the construction and reconstruction of critical events, including human conscious states...(D. Carr in Mc Ewan and Egan, 1995, p.179).
4. Narratives allows us to discover new meanings by assimilating experiences into a narrative schema (Gudmundsdottir,1995)
5. What makes narrative particularly appealing to research is its capacity to deal with the issues of **human centredness** and **complexity** in a holistic and sensitive manner



Drie methoden voor narratief onderzoek naar professioneel zelfverstaan

2. Normatieve professionalisering

Bewustwording van waarden, opvattingen en overtuigingen - onderzoek van dilemma's met behulp van socratische dialogen (Kunneman, 2005; Kessels, 2006, 2013; Nussbaum, 2010; Biesta, 2010, 2013; Bakker & Wassink, 2013)

3. Persoonlijke zingeving / kernreflectie

Onderzoek naar de diepere dimensies in de vorming van de persoonlijke identiteit- kernreflectie (Korthagen, 2004; Kelchtermans, 2005; Jacobs, 2008)

4. Professioneel zelfverstaan / narratief-biografische methode

Onderzoek ontwikkeling onderwijsbiografie- en het persoonlijk interpretatiekader (Kelchtermans, 2005, 2009; Ricoeur, 1983-1985)

WITH THESE SPECIAL
GLASSES, I SEE
EVERYTHING IN 3 D !



Narratief-biografische methode (Kelchtermans)

De narratief biografische methode is een benadering waarin de professional in interactie met anderen en door reflectie op het eigen handelen in de context van de school verhalen /narratieven maakt die zicht geven op het persoonlijk interpretatiekader en daarmee op het professioneel zelfverstaan. De volgende onderdelen zijn te onderscheiden:

- zelfbeeld : welk beeld heb je van jezelf in relatie tot....?
- zelfwaardering: hoe vind jij dat jij je beroep uitoefent?
- job-motivatie: wat drijft je om dit beroep te (blijven)doen?
- taakopvatting: wat is jouw persoonlijke waardeschaal?
- toekomstperspectief: wat verwacht je van jouw toekomst als leraar /innovator in je beroep?

De normatieve en existentiële benadering (Kunneman/Kessels)

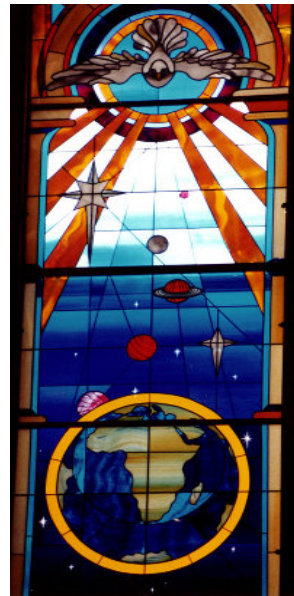
- Is gericht op verheldering van existentiële en morele leerprocessen (waarden en zingevingskaders) in kennisintensieve organisaties

- met het oog op *praktische vragen* die daar aan de orde zijn
- die zich afspelen in de marge, in persoonlijke contacten
- en die bepalend zijn voor de betrokkenheid, motivatie, inspiratie
- en voor de kwaliteit van het professioneel handelen



- Deze leerprocessen bevinden zich op het snijvlak van persoonlijke zingevingsvragen en morele dilemma's in relatie tot praktische problemen en professionele expertise
- Ze hangen samen met vragen rond macht en onvermogen ('plek der moeite' (Wierdsma))
- Ze vragen om een breed scala aan inspirerende verhalen en narratieve perspectieven (filosofisch, literair, levensbeschouwelijk, filmisch)

Kernreflectie (Korthagen)



Omgeving

Gedrag

Bekwaamheden
Kennis
Vaardigheden
Houdingen

Professionaliteit

Overtuigingen
Idealen
Waarden
Kwaliteiten
Passies

Identiteit

Waarop oriënteer je je ten diepste?
Wat beweegt je ten diepste?
Wat draagt jou uiteindelijk?

levensbeschouwing/
Betrokkenheid

Doorlopende lijn in de module narratief onderzoek ontwikkeling professioneel zelfverstaan TL

- a. Construeren van een professioneel zelfverhaal in de vorm van het beschrijven van kritische beroepssituaties die materiaal zijn voor narratief onderzoek naar de ontwikkeling van het professioneel zelfverstaan van de TL.
- b. Formuleren van onderzoeksthema (rond dilemma in kritische beroepssituaties) en maken ontwerp onderzoeksplan.
- c. Klein theoretisch kader rond dilemma/thema uit het professionele zelfverhaal door grondig in 'gesprek' te gaan met een artikel van een aansprekende pedagoog / filosoof / sociaal-wetenschapper
- d. Methodische exploratie van thema /dilemma volgens 2 behandelde methoden voor narratief onderzoek met de daarbij horende instrumenten.
- e. Ontwerpen narratief ontwikkeling professioneel zelfverstaan van de TL (NAR) met een methodisch uitgewerkte bezinning op het thema /dilemma. Welke waarden, idealen, ervaringen, drijfveren en overtuigingen spelen mee in het leiding geven aan de PLG?
- f. Gesprek over het narratief in de leerkring



Evaluatie vragen & suggesties

1. Wat heb je geleerd over narratieven, narratieve identiteit, professioneel zelfverstaan, kritische beroepssituaties, narratief onderzoek?
2. Wat ben je gaan begrijpen over het schrijven van een professioneel zelfverhaal van de TL in de vorm van verhalend beschrijven van kritische beroepssituaties?
3. Heb je een vermoeden over welk dilemma/thema je je professioneel zelfverhaal als TL zou willen schrijven?
4. Is je duidelijk geworden wat met een kritische beroepssituatie bedoeld wordt?
5. Heb je een duidelijk begrip van de drie methoden die je kunnen helpen je dilemma /thema systematisch en methodisch te onderzoeken?
6. Heb je een duidelijker beeld van wat je in deze periode te doen staat en waar je naar toe werkt? (kader)
7. Maak voor jezelf een planning voor deze periode en wees proactief en zelfsturend zowel in het opzetten en uitvoeren van het narratief onderzoek naar je professionele ontwikkeling mede in relatie tot de kerncompetenties professioneel vermogen en leiderschapsvermogen

